

ZÁPIS ZE 4. SETKÁNÍ MÍSTNÍ SPOLUPRÁCE ŠKOL A OSPOD V ORP HLINSKO

Téma: Včasné rozpoznání ohrožení dítěte

Termín: 30. 11. 2018, 9:00 – 12 hodin

Místo: Městský úřad Hlinsko

Přítomní: viz prezenční listina

PROGRAM SETKÁNÍ

1. Přivítání hostů a účastníků, organizační úvod
2. Představení východisek tématu – úvodní prezentace
3. Prezentace lektorek (projevy a příčiny ohrožení dítěte / možnosti včasné detekce a pomoci)
4. Společná práce (moje zkušenost včasné pomoci; naše dobrá praxe a přítomné rezervy a překážky)
5. Finalizace výstupů z předchozích setkání
6. Organizační závěr – téma dalšího setkání, vyplnění dotazníků zpětné vazby

ORGANIZAČNÍ ÚVOD

Martin Vtípil nejprve přivítal hosty a účastníky setkání a následně předal slovo facilitátorovi setkání, který seznámil přítomné s organizačními záležitostmi a cílem setkání. Tím bylo *projednat důležitost a možnosti včasné detekce ohrožených dětí a rovněž zmapovat podmínky a překážky pro její realizaci ve školním prostředí, pro podporu dovedností pracovníků škol a předcházení rozvoji dalších rizik u dětí.*

Hosty, lektorkami k tématu, byly:

Bc. Eva Černá (z programu Podpora pro rodinu a dítě, Amalhea, z.s.)

Mgr. Martina Zabranská (vedoucí OSPOD, MÚ Chrudim, t. č. na MD)

PŘEDSTAVENÍ TÉMATU

Facilitátor v krátkosti účastníkům odprezentoval východiska tématu včasného rozpoznání ohrožení dítěte a zdůraznil jeho zásadní důležitost.

- včasné odhalení rizik je aktuální trend v mnoha odvětvích od zdravotnictví, sociální péči, vzdělávání až např. po ochranu přírody

- brzké rozpoznání ohrožení je tak důležité proto, že může pozitivně ovlivnit vývoj dítěte na celý další život a ušetřit ho mnohým útrapám včetně následné institucionální pomoci
- v současné době je směřováno velké očekávání ke školám, jak budou v této oblasti činné, je však potřeba respektovat podmínky každého jednotlivého pracoviště, vytvářet zde otevřené a vstřícné klima, pomoci zabezpečit školním poradenským zařízením adekvátní metodické vedení a personální podmínky a nabídnout dostatek externích podpůrných zdrojů
- je skutečností, že školní prostředí, ač může skýtat mnohé rizikové faktory, má zároveň nejlepší podmínky pro včasný záchyt ohrožených dětí ze všech společenských institucí
- pokud sama škola (školní poradenské pracoviště) nemá dostatečnou personální či odbornou kapacitu k včasné pomoci dětem, o to více by měla čerpat z externích zdrojů odborné pomoci a konzultovat jednotlivé kroky

Celá prezentace bude poskytnuta.

Účastníci se s pomocí ciferníku zamýšleli nad tím, kdy je to „včas“.

PREZENTACE LEKTOREK

Lektorky

- zjišťovaly, koho účastníci vnímají jako ohrožené dítě,
- popsaly způsoby včasné detekce,
- u základních oblastí ohrožení nastínily jeho projevy a možné příčiny
  - v diskusi zaznělo:
    - při vyhodnocení, jestli je dítě ohrožené, se vždy pohybujeme na tenkém ledě
    - někdy si stačí VŠIMNOUT, nemusíme hned poskytovat odbornou pomoc – je možno konzultovat s externími odborníky, zprostředkovat kontakt
    - dítě se může otevřít i při prevenci – **je důležité dát mu příležitost**
    - neziskové organizace mohou řešit méně závažné zanedbávání, které by však v případě neřešení mohlo vést až k vysoké míře ohrožení (za účasti OSPOD)

Vzhledem k časové tísní dali účastníci přednost videoukázce před skupinovou prací č. 1 – tato aktivita byla následně realizována formou společné diskuse.

- Lektorky na videoukázce z animovaného filmu *V hlavě* demonstrovaly, jak dítě reaguje na obtížné situace různými emocemi, jak si vytváří vnitřní zdroje, kterými se v případě potřeby sýtí a jak **vznikají emocionální zranění, která mají zásadní vliv na další prožívání a jednání dítěte.**

Celá prezentace bude poskytnuta.

SKUPINOVÁ PRÁCE

Aktivita č. 1 (proběhlo formou společného zodpovězení otázek)

Vzpomenete si na situaci, kdy se vám přišlo svěřit dítě / rodič, že se „něco děje“?

Podělte se s kolegy ve skupině, o co konkrétně šlo. Co vám sdělili? Žádali po vás něco?

Podařilo se vám s nimi téma otevřít? Jak jste postupovali? Jaký to přineslo efekt?

- často se stává, že když se v rodině stane nějaká změna, rodiče dopředu upozorní učitele, že se u dítě mohou projevit změny v chování
- zmíněn případ zjištění anorexie – navázání spolupráce s SVP Archa v Chrudimi
- rozchodové situace – ideální je pozvat oba rodiče do školy, má to však i svá úskalí, na která je dobré se připravit (např. se může projevit převaha jednoho z rodičů, kdy se druhý rodič nemusí cítit komfortně; pokud pedagog rozhovor nezvládne uřídit, může to být pro jednoho z rodičů tak zatěžující zkušenost, že už se podobných setkání nebude chtít účastnit)
- střídavá péče – zátěž pro dítě, nástroje: rozhovor, často stačí dítě jen vyslechnout
- pokud okolí dítěte vidí, že střídavá péče dítěti neprospívá, může se obrátit na OSPOD – je možné uspořádat např. případovou konferenci

Doporučení z aktivity č. 1

- pokud je potřeba mluvit se zákonnými zástupci dítěte, a ty jsou mezi sebou v konfliktu, je vhodné jednat s oběma, ale přitom je důležité se na jednání připravit a samotné jednání vést v takovém duchu, aby bylo pro obě strany bezpečné a podstatu věci (zájem dítěte) nepřebil konflikt jeho rodičů
- dejme pozornost dětem, jež vyrůstají ve dvou domácnostech, přičemž je patrné, že tato životní situace se na nich odráží; ptejme se jich a nechme je v bezpečném prostředí mluvit; pokud situace střídavé péče klade na dítě zvýšené nároky, které jsou nad jeho síly, je potřeba situaci řešit (se zákonnými zástupci – s podporou dalších subjektů – oznámením situace OSPOD)

Aktivita č. 2. (práce ve skupinách)

Zaznamenejte, jakým způsobem a jakými cestami zachycujete možné ohrožení dítěte ve vaší škole?

- (neformální) rozhovor (s dítětem – se spolužákem – s učitelem/VP/dalším zaměstnancem školy – s rodičem) IIII
- informace od rodičů
- impulz z vnějšku
- pozorováním IIII
- „cit“ učitele
- změny v chování, v prospěchu
- vyčleňování z kolektivu spolužáky, sebou samým
- literární a výtvarné práce

- výchovně-vzdělávací programy
- třídnické hodiny
- mimoškolní aktivity
- vnější podněty (veřejnost, OSPOD)
- opakovaná sociometrie
- schránka důvěry

Pro zachycení ohroženého dítěte je podle účastníků pracovních skupin nejdůležitější **pozorování** (doprovázené „citem“ učitele) a **vedení rozhovoru** (s dítětem, jeho spolužáky, rodiči, dalšími učiteli a pracovníky školy). Podněty mohou školy dostávat také **z vnějšku** (veřejnost, spolupracující organizace). Dále se mohou známky ohrožení projevit **při cílených činnostech s třídním kolektivem**: diagnostických aktivitách (sociometrie), výchovně-vzdělávacích programech (např. literární a výtvarné práce), při dobře vedené třídnické hodině nebo při mimoškolních aktivitách (tam se mohou děti lépe projevit). Dobrou praxí je i poskytnutí **schránky důvěry** s jasnými pravidly (lze i elektronicky, přičemž dostáváme automaticky upozornění na příchozí zprávu).

Jaké nástroje máte k dispozici a které fungují?

- setkání s rodiči, pohovor s rodiči
- výchovná komise
- pedagogická rada
- opatření v rámci školního řádu (se souhlasem rodičů)
- práce s třídou / primární prevence / GO kurz / jednorázové besedy s externisty IIII
- oznámení na OSPOD, policii II
- možnost konzultace s nadřízeným orgánem
- spolupráce s institucemi -pomoc z venku, (Archa,OSPOD) II
- diagnostické nástroje školního metodika prevence a výchovného poradce
- schránka důvěry

Školy uvádějí **širokou škálu interních nástrojů** od možnosti bezpečného svěřeni se / upozornění prostřednictvím schránky důvěry, konzultace na pedagogické radě přes využití diagnostických nástrojů školního poradenského zařízení až po jednání výchovné komise. Účastníci pracovních skupin uvádějí, že se mohou **obracet ven** o radu / pomoc na nadřízený orgán, spolupracovat s dalšími podpůrnými organizacemi či předat případ OSPOD / policii. Každá z pracovních skupin uvádí důležitost **práce se třídou** (besedy, adaptační kurzy, programy primární prevence).

Co vnímáte, že vám v tuto chvíli chybí, abyste mohli rychleji zachytit možné ohrožení dítěte?

- čas a prostor III
- zahlcení učitelů povinnostmi
- nekompetence školy k řešení

- nedostatek odborníků ve škole
- školní psycholog
- kvalita lektorů – vzdělávání na příkladech
- jak vést rozhovor s rodiči

To, co ve školách chybí k praxi včasného zachycení ohroženého dítěte je především **více času a volné mentální kapacity pedagogů**. Dále **schází dostupnost kvalitního vzdělávání** (konkrétně např. komunikace se zákonnými zástupci), tak, aby to nebyla pouze „suchopárná teorie bez propojení s praxí“. Situaci by též pomohlo, kdyby školní poradenské pracoviště **posílilo kompetence k řešení situací** (např. doplněním dalších odborností – zmíněn příklad z Polska).

Doporučení z aktivity č. 2

- při skupinové práci zaznělo mnoho funkčních příkladů nástrojů napomáhajících včasnému odhalení ohrožení dítěte od schránek důvěry přes cílené činnosti s třídním kolektivem – posilujeme dále naši dobrou praxi a nechme se inspirovat zmíněnou praxí kolegů
- bylo řečeno, že na pracovištích existuje mnoho nástrojů a příležitostí ke konzultaci situace dítěte / kolektivu, a pokud je třeba lze se obrátit na podpůrné organizace s odborníky – využijme tyto příležitosti, které usnadní situaci jak nám tak dotčenému dítěti / rodině
- hledejme možnosti, jak v našich konkrétních podmínkách alespoň nepatrně ulevit pedagogům od oné „zahlcenosti“
- navrhněme si sami, čeho se má týkat a jak má vypadat potřebné vzdělání pro pedagogy a rovněž si vyberme vhodné lektory
- hledejme cesty, jak posílit školní poradenské pracoviště o další kompetence a odbornosti (např. smluveným sdílením jednoho specialisty mezi více školami apod.)

FINALIZACE VÝSTUPŮ

Pro malou obeznámenost účastníků setkání s výstupy nebylo možno tyto materiály finalizovat. Bylo proto dojednáno, že si přítomní projdou tyto podklady v následujících dnech (komunikační schéma / formulář oznámení / strukturovaná zpráva) a případné připomínky pošlou J. Markovi na mail do **31. 12. 2018**.

ORGANIZAČNÍ ZÁVĚR

V závěru bylo domluveno, že další setkání bude na základě podzimního hlasování věnováno tématu **Zdroje odborné pomoci a podpory při práci s ohroženým dítětem** (na jaké odborníky, kdy a s čím se můžeme obrátit). Za tímto účelem budou pozváni zástupci jednotlivých podpůrných organizací.

Termín příštího setkání: **8. března 2019**

Zapsala: Jana Křivánková, krajská koordinátorka síťování

Finálně zpracoval: Jaroslav Marek, lokální síťář pro ORP Hlinsko a ORP Chrudim

Všechny finálně zpracované materiály naleznete na: <http://www.hlinsko.cz/mestsky-urad/organizacni-struktura/osv/ospod/sitovani>